

ГИМНАЗИЈА
РАЗРЕД: ДРУГИ
СМЈЕР: ОПШТИ И ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ
НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ГЕОГРАФИЈА

Годишњи број часова: 72

Седмични број часова: 2

СВРХА НАСТАВНОГ ПРЕДМЕТА

- Усвајање дубоког знања о свијету које ће ученицима омогућити да критички размишљају и да развију своје интелектуалне и друге потенцијале;
- Стицање цјеловитог и функционалног знање о Земљи као јединственом и сложенем систему у којем су природне и друштвене појаве међусобно повезане и условљене;
- Стварање глобалне слике свијета, односно осјећаја за „глобално” и успостављање релација са осјећајем за „национално” и „локално“;
- Упознавање са разноликошћу свијета и са различитим друштвеним, економским и еколошким проблемима у свијету и активно учествовање у дебатама о важним проблемима у свијету;
- Развој географског мишљења које омогућава да се географске појаве и процеси објасне у свој својој комплексности и цјеловитости и да се предвиди њихов ток у будућности;
- Примјена географског знања у свакодневном животу;
- Доприношење стварању хуманије личности и одговорног и активног појединца и грађанина.

ОПШТИ ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

- Продубљивање географских знања из претходног нивоа образовања;
- Разумијевање и објашњавање релација као што је релација између природе и људи, између физичког и друштвеног, између локалног и глобалног;
- Разумијевање просторних односа у свијету, законитости развоја природних процеса и улоге човјека у мијењању географског простора;
- Разумијевање просторног распореда друштвених појава и процеса и уочавање законитости у развоју друштва;
- Разумијевање друштвених, економских и еколошких проблема у просторним контекстима;

- Развијање критичког мишљења на темељу географског знања;
- Развијање свијести о значају очувања природних ресурса и животне средине;
- Његовање толеранције и поштовања кроз упознавање различитих народа, култура и религија, као и очување културног диверзитета;
- Развијање свијести о значају мира, сарадње и међународног разумијевања.

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

- Развијање свијести о значају географије у савременом друштву и њене повезаности са другим научним дисциплинама;
- Разликовање врста карата те коришћење карте као средства за анализу простора;
- Развијање картографске писмености;
- Анализирање броја, густине и распореда становништва, разумијевање демографских процеса и уочавање узрока и посљедица миграција;
- Разликовање типова насеља и анализирање процеса урбанизације;
- Анализирање политичке карте свијета;
- Уочавање неравномјерног развоја свјетске привреде и разумијевање узрока економске и социјалне неједнакости;
- Анализирање природно-географских и друштвено-географских одлика континената и разумијевање њихових међусобних веза;
- Разумијевање узрока и посљедица неравномјерног регионалног развоја;
- Критичко сагледавање различитих друштвених, економских и еколошких проблема континената и могућности њиховог рјешавања;
- Развијање свијести о климатским промјенама, заштити животне средине и одрживом развоју.

НАСТАВНЕ ТЕМЕ:

1. **Увод у друштвену и регионалну географију**
2. **Карта и картографски метод у географији**
3. **Географско информациони систем (ГИС)**
4. **Становништво и насеља**
5. **Основне политичко-географске карактеристике савременог свијета**
6. **Основне економско-географске одлике свјетске привреде**
7. **Политичко-географске, демографске и економско-географске одлике појединих дијелова свијета**

Наставна тема: Увод у друштвену и регионалну географију			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: – образложи шта проучава друштвена географија; – објасни како је текао развој друштвене географије; – анализира положај друштвене географије, географских наука, те издваја дисциплине друштвене географије; – анализира методе истраживања у друштвеној географији; – објасни предмет истраживања регионалне географије; – познаје појам регије и принципе регионализације, те познаје практичну примјену регионализације; – разумије значај друштвене и регионалне географије у смислу холистичког сагледавања природе и друштва, синтезе природног и друштвеног и комплексног сагледавања појава и процеса у простору; – спозна широке могућности примјене друштвене и регионалне географије.	Ученик ће да: – користи графичке методе као што су концептуалне мапе, да прикаже систем географских наука, као и мјесто друштвене и регионалне географије у систему географских наука; – истражи могућности примјене друштвене и регионалне географије; – истражи и анализира даље перспективе развоја друштвене и регионалне географије; – дискутује о значају географије као науке и њених дисциплина.	Предмет: Историја	Тема: Развој људских заједница и цивилизација у различитим регијама свијета

Наставна тема: Карта и картографски метод у географији			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
– Ученик ће бити способан да: – објасни појам карте и разликује карту од глобуса; – идентификује и објасни математичке елементе карте (размјер, координатна мрежа, пројекција) и правилно их користи; – примјењује одговарајућу картографску пројекцију с обзиром на простор и садржај; – прецизно одреди географску ширину и дужину било које тачке на карти или глобусу и критички процијени њен положај у односу на друге локације; – упореди приказ Земљине површине на карти и глобусу и уочи предности и недостатке оба начина представљања; – примјењује стечена знања кроз рад са различитим типовима карата; – дефинише и објасни основне географске елементе карте;	Ученик ће да: – методом упоређивања и графичким приказом уочи и разумије разлике између карте и глобуса (Венов дијаграм, матрица упоређивања и сл.); – израчуна удаљености на карти користећи размјеру и размјерник; – упоређује различите картографске пројекције и закључује за коју сврху је која намијењена; – одреди ширину и дужину задатих тачака; – врши одрђивање азимута и курса уз помоћ компаса; – примјени картографију у различитим областима; – уз помоћ контурне карте ученик примјењује основе географске елементе, означава хидрографске објекте, користи различите методе представљања рељефа, означава картографске знакове;	Предмет: Математика	Тема: Тригонометрија

– идентификује и објасни хидрографске објекте и њихово представљање на карти; – објасни и примијени начине представљања рељефа на карти (изохипсе, хипсометријске боје, сјенчење, коте); – идентификује и објасни картографске знаке; – разликује и примијени контурне, линијске и ванразмјерне знаке у картирању; – врши подјелу карата према садржају и образложи њихову примјену; – разликује карте према размјери и објасни њихове карактеристике; – разликује план, топографску и географску карту и образложи њихову употребу у пракси; – анализира географске називе и доводи их у везу са природно-географским и друштвено-географским карактеристикама простора.	– примјењује основне методе теренског истраживања; – методом упоређивања упоређује и анализира карте различитог садржаја (тематске карте); – изради план мјеста у којем ученик живи; – на карти проналази различите називе (планине, ријеке, насеља, регије); – на карти разврстава називе на: топониме, орониме, хидрониме и хорониме; – на карти истражи значење неких назива; – на карти повеже називе са природним особинама (рељеф, воде) или друштвеним (становништво, историја).		
--	---	--	--

Наставна тема: Географско информациони систем (ГИС)			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повез	
Ученик ће бити способан да: – интерпретира основна знања и вјештине из ГИС-а; – разликује традиционалне и савремене методе представљања Земљине површине; – овладава савременим технологијама за одређивање географског положаја (GPS, Google Earth, Map); – стекне вјештине проналаска, складиштења и презентације географских информација – овлада коришћењем GPS апликацијом; – креира базе података у ГИС-у; – користи неке методе и технике за анализу података у ГИС-у; – на основу анализе у ГИС-у развијаће способност уочавања веза, односа и могућих законитости које се јављају у простору; – разумије значај ГИС-а и његове примјене у различитим областима; – развија картографску писменост и оријентацијске вјештине; – развије способност за рад и мања истраживања на терену	Ученик ће да: – упоређује традиционалне и савремене методе представљања Земљине површине, методом дискусије критички их сагледава и доноси закључке о њима; – проводи активности на терену и у учионици уз помоћ информационих технологија за одређивање географског положаја (коришћење GPS апликација, рад у алатима Google Earth, Map); – прикупља податке са терена о локацији као што су нпр. надморска висина, експозиција, тип вегетације, близина насеља и сл. уз помоћ ГИС апликације; – појединачно или у тиму ради на креирању базе података (нпр. у QGIS-у); – користи базне мапе преко којих уноси векторске податке са информацијама о локацијама на терену; – по потреби, уз стручну помоћ наставника, врши интеграцију	Предмет: Рачунарство и информатика	Тема: Једнодимензионални и дводимензионални низови

– развија тимски рад; – разумије појам ГИС-а и његову улогу у географији; – објашњава повезаност развоја информационих технологија са настанком и развојем географских база података; – разликује и користи различите изворе и базе географских података; – примјењује методе и технике сложенијих географских истраживања; – креира једноставну базу података и приказује је помоћу ГИС-а; – дефинише појам ГИС-а и основне метод и технике које се у њему користе; – образложи значај примјене различитих метода и техника у прикупљању географских података; – разликује изворе података о физичкогеографским и друштвеногеографским обиљежјима простора; – изради једноставну географску базу података користећи прикупљене информације; – анализира прикупљене податке и њихову примјену у ГИС-у; – објасни практични значај ГИС-а у планирању развоја и раду државних институција;	- већ припремљеног DEM слоја у ГИС окружење; – методом просторне анализе уочава могућности постојања веза и односа између географских елемената у простору; – истражи како развој информационих технологија утиче на прикупљање и чување географских података; – пронађе и користи различите изворе географских података (атлас, интернет базе, статистички подаци); – прикупља, сортира и анализира географске податке користећи различите методе истраживања; – у групи креира једноставну базу података (нпр. о насељима, ријекама или становништву); – истражује различите типове ГИС-а користећи уџбеник и интернет; – направи листу метода прикупљања података (анкетирање, мјерења на терену, сателитски снимци); – дискутује о предностима и ограничењима сваке методе у паровима или групи;		
---	--	--	--

–упореди различите изворе и методе прикупљања података према њиховој поузданости и примјени; –повеже улогу ГИС-а са савременим развојем друштва и доношењем одлука.	– категорише примјере података као физичкогеографске или друштвеногеографске; – објасни зашто је одређени извор погодан за конкретну врсту података; – креира табелу и приказ података на карти, користећи Google Maps; – креира график или тематску карту (густина насељености, природни ресурси).		
--	--	--	--

Наставна тема: Становништво и насеља			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: – анализира број становника у различитим регијама и историјским периодима и факторе који на то утичу; – разумије узроке и посљедице демографске експлозије у историјском контексту; – објашњава појам демографске транзиције и њене фазе;	Ученик ће да: – користи различите изворе демографских статистичких података на глобалном нивоу (нпр. Статистички годишњак УН и сл.); – користи Excel да направи табелу демографских података, да нацрта графикон, дијаграм;	Предмет: Математика Рачунарство и информатика	Тема: Статистички модели зависности Једнодимензионални и дводимензионални низови

– повезује промјене броја становника са фазама демографске транзиције у различитим државама и регијама; – упоређује демографске процесе у прошлости и савремене трендове кретања становништва; – анализира облике природног кретања становништва и факторе који на њих утичу; – издваја типове природног кретања становништва; – објашњава регије са специфичним типовима природног кретања и узроке и последице тих кретања; – издваја и објасни врсте миграција; – анализира узроке и последице миграција; – повезује миграције са актуелним догађајима у свијету; – разумије како природни прираштај и миграције утичу на укупан број становника и густину насељености; – објасни разлику између појмова екумена, субекумена и анекумена; – идентификује границе насељености и факторе њиховог формирања; – објашњава различите типове густине насељености и факторе који их условљавају; – анализира законитости у размјештају становништва на Земљи;	– дискутује о посљедицама експлозије (економски раст, урбанизација, социјални проблеми); – дискутује о узроцима и посљедицама демографског пада у појединим дијеловима свијета (Европа, Источна Азија и Сјеверна Америка) – истражује податке о броју рођених и умрлих у различитим регијама; – израчуна природни прираштај за неке примјере; – на карти означава подручја са позитивним и негативним прираштајем. Задатак за ученике: – прављење концептуалне мапе ума – миграције; – препознаје области са густом, средњом и ријетком густином насељености становништва на картама; – истражује природне (рељеф, клима) и друштвене (економија, инфраструктура) факторе са границама насељености; – упоређује густину насељености у различитим регијама;		
---	--	--	--

–разумије како природни прираштај и миграције утичу на укупан број становника и густину насељености; –упоређује просторе са различитом густином насељености и размјештајем становништва; –повезује размјештај становништва са валоризацијом простора (економска, социјална и просторно-планска вриједност); –објашњава основне структуре становништва (по старости, полу, раси, етничкој и друге); –открива узрочно-последичне везе између друштвеногеографских процеса (миграције, урбанизација, економски развој) и промјена у структурама становништва; –издваја регије са специфичним структурним обиљежјима становништва (нпр. младе популације, старе популације, етнички хомогена или разнолика подручја); –објашњава значај популационе политике и повезује је са друштвеним, економским и просторним развојем; –анализира типове популационих политика и објашњава мјере њиховог спровођења на конкретним примјерима различитих држава;	–изради карте или дијаграме простора на основу размјештаја становништва и густине насељености; –дискутује о утицају густине насељености на економску, социјалну и просторно-планску вриједност региона; –користи Excel за израду старосне пирамиде; –упоређује различите типове пирамида; –прави старосну пирамиду за свој регион користећи податке са интернета; –истражују примјере миграција, урбанизације или економског развоја који мијењају структуру становништва; –дискутују о демографским проблемима као што су: - старење становништва - пад наталитета - прекомјеран раст становништва - велики одлив становништва (миграције); –предлаже мјере за рјешавање демографских проблема; –поређи ефекте популационих политика у развијеним и		
---	--	--	--

–разумије комплексност демографских процеса и објашњава дугорочне посљедице неповољних кретања (старење становништва, депопулација, миграције); –увиђа значај популационе едукације и развија свијест о одговорном понашању у области репродуктивног здравља, породице и планирања становништва; –критички разматра демографске проблеме у свом окружењу и предлаже могуће мјере за њихово ублажавање; –дефинише појам културе и разликује њене основне облике (традиционална и савремена култура); –препознаје и разликује врсте писма; –наводи и описује развој писама и њихову употребу у различитим државама; –анализира распрострањеност писмености у свијету и објашњава разлике између развијених и неразвијених земаља; –дефинише појам животног стандарда и наводи и анализира његове главне показатеље; –поређи животни стандард становништва у различитим дијеловима свијета;	неразвијеним земљама и процјењује њихову успјешност; –поређи животни стандард становништва у различитим дијеловима свијета; –повезује ниво културног и животног стандарда са економским развојем држава; –критички разматра разлике у квалитету живота и предлаже начине за њихово унапређење; –кроз дискусију ученици развијају способност да уважавају и поштују припаднике других култура, да поштују друга мишљења и да развијају емпатију према другом и другачијем; –истражи и објасни историјски развој насеља и факторе који су утицали на настанак; –дискутује о утицају урбанизације, индустријализације и миграција на развој насеља; –препозна типове руралних насеља на карти, фотографији; –даје примјере веза физиономије руралних насеља са начином живота становништва;		
--	--	--	--

–разумије културне различитости кроз упознавање са другим културама и традицијама и схвата значај очувања културног диверзитета; –развија способност уважавања и поштовања припадника других култура, развија расну писменост кроз уважавање другачијих мишљења и искустава и развија емпатију према другом и другачијем; –објасни историјски развој насеља и наведе факторе који су утицали на њихово настајање и развој; –разликује типове насеља и уочи њихове сличности и разлике; –доведе у везу географску валоризацију простора са промјенама у структуралним обиљежјима насеља; –препозна и објасни карактеристике руралног насеља; –разликује типове руралних насеља према физиономији; –опише изглед и просторну организацију различитих типова руралних насеља; –објасни факторе који утичу на настанак одређеног типа руралног насеља и њихове предности и недостатке;	–наведе примјере различитих типова руралних насеља из окружења; –препозна различите типове градова на карти и фотографији; –проналази примјере сегрегације становништва у градовима и анализира узроке и посљедице. Задатак за ученика: –замисли идеалан град: ученик истражује свој или неки други град по избору, истражује начин организације и функционалне зоне града, истражује проблеме који се јављају у граду (еколошки проблеми, проблеми урбанизације, водоснабдијевања, криминал и сигурност у граду, буку, саобраћајне гужве и сл.) и предлаже мјере за рјешавање проблема и боље функционисање урбаног система; –истражи појам „одрживи град“; –упоређује подручја са различитим степеном урбанизације;		
--	--	--	--

– класификује градове према величини, изгледу, функцији и наведе примјере; – разумије град као систем са својим подсистемима који се стално мијења; – разумије повезаност становништва, саобраћаја, индустрије, инфраструктуре, зелених површина и сл. у граду; – процјењује како промјене у вриједности и значају неког простора утиче на развој и изглед насеља (нпр. изградња ауто-пута, коришћење природних ресурса и сл.); – објасни појам урбанизације и објасни њене узроке; – анализира и аргументовано објасни позитивне и негативне посљедице урбанизације; – анализира утицај урбанизације на размјештај становништва и начин живота; – објасни сложене облике урбаних насеља (агломерација, конурбација, мегалополис и сл.) и наведе њихове разлике; – дефинише појам субурбанизације и сл. и објасни њене узроке и посљедице;	– аргументовано износи став о предностима и недостацима живота у урбаним насељима (дебата за и против живота у урбаним регијама).		
--	---	--	--

– критички сагледава проблеме у великим градовима и размишља о рјешењима (нпр. загађење ваздуха, велике количине смећа, водоснабдијевање, саобраћајне гужве, криминал и несигурност, бука и сл.); – објасни узрок сегрегације становништва у градовима према економском, социјалном или етничком саставу (нпр. фавеле и сл.).			
---	--	--	--

Наставна тема: Основне политичко-географске карактеристике савременог свијета			
Исходи чења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: – дефинише појам државе и наведе њене основне елементе; – анализира утицај друштвеног и политичког система на организацију државе и њен укупни развој; – пореди различите типове државног уређења и процјењује њихове предности и недостатке на примјерима; – објашњава појам и значај трансграничних региона у савременом свијету; – повезује процесе интеграције са развојем сарадње међу државама и регионалним повезивањем; – повезује савремене конфликте са процесима интеграције и дезинтеграције у свијету; – развија став о значају мирног рјешавања сукоба и улози међународних организација; – идентификује главне историјске периоде и карактеристичне државе за сваки период; – објашњава улогу појединих држава у формирању политичке карте свијета, развоју нација и привредних система;	Ученик ће да: – упореди поједине државе према броју становника, величини и облику територије (нпр. издужени облик, фрагментирани или компактни); – упореди монархије и републике и пронађе примјере; – истражи разлике између апсолутистичке и уставне монархије; – анализира трансгранички регион (нпр. Алпи, Дунавски регион); – истражи како границе раздвајају али и повезују људе; – прави концептуалну мапу: „Како интеграције повезују државе?“; – проналази примјере конфликта повезаних са интеграцијом и дезинтеграцијом у свијету; – истражи утицај одређене државе (нпр. Велика Британија, Француска) и објасни њихову улогу у ширењу територија и граница; – дискутује о узроцима колонизације (економски, политички, географски) и	Предмет: Историја	Тема: Европа од 1878. до краја XIX вијека Свијет после Другог свјетског рата

– анализира узроке, ток и посљедице колонизације, као и њену распрострањеност у свијету; – објашњава процес деколонизације и њене политичке, економске и друштвене посљедице; – описује формирање великих нација у свијету; – анализира узроке и посљедице распада великих монархија; – повезује историјске процесе са данашњим политичким, економским и друштвеним односима у свијету; – објасни процес формирања политичке карте након Другог свјетског рата и образложи главне факторе који су на њу утицали; – објасни узроке и ток Хладног рата и анализира његове посљедице на свијет; – уочи и анализира промјене политичке карте и друштвеног уређења настале кризом социјализма и распадом социјалистичких држава; – објашњава узроке и посљедице процеса интеграције и дезинтеграције простора; – објасни везу између глобализације и интеграције геопростора; – разумије однос глобалног и локалног и анализира посљедице глобализације на локалном нивоу;	- користи карту да прикаже просторно ширење колонија; – упореди колонизацију, деколонизацију, уједињења и распада држава, и процијени њихове дугорочне посљедице; – истражи како се мијењала политичка карта свијета након Другог свјетског рата (поређење карата некад–сад); – истражи кључне догађаје Хладног рата (Берлинска криза, Кубанска криза...); – истражи облике геополитичких интеграција и њихову улогу; – истражи процесе дезинтеграције геопростора (нпр.распад СССР, Брегзит и сл.); – истражи процесе неоколонијализма и технолошког колонијализма; – истражи примјере глобализације у свакодневном животу (интернет, мултинационалне компаније, друштвене мреже и сл.); – истражи узроке и посљедице савремених конфликта и означи подручја конфликта на карти свијета.		
---	---	--	--

–разликује основне подјеле индустрије према различитим критеријумима; –објашњава узроке и посљедице индустријских револуција; –анализира узроке и посљедице савремене научно-технолошке револуције; –анализира утицај индустријализације на географску валоризацију и организацију простора, развој саобраћаја и промјене у кретању и структурама становништва; –издваја и лоцира главне индустријске регионе у свијету; –повезује развој индустријске револуције са настанком технолошких паркова и савремене индустрије; –разумије историјске, политичке и економске узроке економске неједнакости у свијету; –анализира разлике у живитним стандардима између држава; –разумије везу BDP-а са економском и образовном структуром становништва, степеном запослености и сл.; –критички процјењује узроке и посљедице неједнакости; –предлаже мјере за смањење разлика; –илуструје неједнакост у економским ресурсима кроз пирамиду богатства и територијалну поларизацију у виду економског језгра и периферије;	–истражује развој индустрије у одабраној држави или региону и представља резултате; –упоређује једну развијену и једну неразвијену државу према критеријумима друштвено-економског развоја: BDP, BDP per capita; –упоређује традиционалне центре развоја (САД, Западна Европа, Јапан) са новим центрима развоја (нпр. Кина, Индија, Бразил) и прикаже их на карти свијета; –упоређује дијелове свијета са највећим и најмањим богатствима природних ресурса и прикаже их на карти свијета; –истражује улогу мултинационалних компанија у глобалној економији и процјењује њихов утицај на економску неједнакост.		
---	--	--	--

– анализира улогу мултинационалних компанија у савременој економији и њихов утицај на глобалну економску равнотежу.			
---	--	--	--

Наставна тема: Политичко-географске, демографске и економско-географске одлике појединих дијелова свијета			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: – објасни географски положај Африке и његов утицај на природне и друштвене одлике; – изваја рељефне области и уочава везу рељефних области са условима живота и привредом; – објашњава зоналност и азоналност у распореду природних појава; – анализира климатске, хидрографске и биогеографске карактеристике и повезује их са условима живота и привредом; – објашњава узроке и посљедице климатских промјена (суше и поплаве); – објашњава проблем недостатка пијаће воде;	Ученик ће да: – истражује узроке и посљедице дезертификације и анализира пројекте за спрјечавање ширења Сахаре (нпр. „Велики зелени зид“); – истражује сукобе и сарадњу око коришћења водних ресурса Нила; – дискутује о утицају суша и поплава на становништво, привреду и животну средину; – истражи вјештачке границе као извор политичке нестабилности; – дискутује о Африци као „најмлађем континенту” у погледу становништва и упоређи је са другим континентима; – истражи масовне миграције унутар континента и према Европи;	Предмет: Историја Математика Биологија Француски језик	Тема: Други свјетски рат 1939-1945. Статистички модели зависности Екологија, заштита и унапређење животне средине Здравље и животна средина

– испитује проблеме дезертификације и њеног утицаја на животну средину; – врши регионалну подјелу континента; – објасни процес колонизације Африке и посљедице колонијализма на привредни и културни развој и на формирање политичке карте континента; – повезује размјештај становништва са природним и друштвеним процесима (индустријализација, урбанизација); – врши анализу структурних обиљежја становништва и препознаје њихове карактеристике; – прати савремена миграциона кретања и њихов утицај на регионалне и глобалне трендове; – објасни процес урбанизације и опише просторне и социјалне неједнакости; – разумије проблеме настале услед културолошких разлика и њихов утицај на друштвене односе; – повезује размјештај становништва са природним и друштвеним процесима (индустријализација, урбанизација);	– пронађе примјер неконтролисане урбанизације (у Лагосу, Киншаси, Најробију); – дискутује о просторној и социјалној неједнакости, истражи сламове у Африци; – истражи проблеме ширења болести као што су маларија и ХИВ и утицај на становништво и привреду; – истражи „проклетство ресурса” у Конгу и другим државама Африке (богатство рудама и минералима као извор сиромаштва и ратова); – дискутује о дубоким, економским, политичким и културним везама бивших колонија са Француском, нпр. земље Магреба и подсахарске Африке; – истражи како мобилна телефонија или мобилно банкарство утиче на развој држава Африке; – дискутује о посљедицама примитивног начина пољопривреде производње и неповољних климатских услова за становништво; – изврши мапирање – на карти означава рељеф, климатске зоне,		
--	--	--	--

– анализира размјештај природних богатстава Африке и утицај на привредни развој; – објасни зависност афричких држава од извоза појединих сировина; – разумије и објашњава разлике у степену економског развоја међу афричким државама; – објасни утицај савремених технологија на превазилажење проблема изолованости и сиромаштва; – анализира одрживи развој пољопривреде; – објашњава мјесто, улогу и значај Африке у свјетској привреди; – описује начине злоупотребе и укључивања дјецe у рад у неразвијеним дијеловима Африке и објашњава посљедице по њихово образовање и животне услове; – анализира различите аспекте географског положаја Англоамерике и њихов утицај на природне и друштвене карактеристике; – разликује рељефне области и њихов утицај на услове живота и привреду; – анализира климатске, хидрографске и биогеографске	- биљни и животињски свијет, ријеке и језера; – направи табелу или дијаграм који показује разлике између природних и економских региона; – истражи проблем исцрпљивања подземних вода (нпр. Ogallala Aquifer); – истражи повећану учесталост разорних урагана на југоистоку Англоамерике, те шумских пожара на западу континента; – анализира положај једне етничке или расне групе (нпр. Афроамериканци, Индијанци, Латиноамериканци) кроз историју и данас; – истражи на карти густину насељености становништва, урбане центре, руралне зоне и веже их за природне услове; – истражи миграције – прати савремене миграционе токове (као што су имиграције из Латинске Америке у САД) и анализира узроке и посљедице; – истражи проблеме мегалополиса (нпр. Бос-Ваш и др.); – истражи размјештај природних ресурса (нафта, минерали, шуме, пољопривредна земљишта) и		
--	---	--	--

карактеристике и повезује их са условима живота и привредом; – анализира главне геоеколошке проблеме САД и Канаде, укључујући управљање водним ресурсима и утицај климатских промјена; – примјењује принципе регионализације за подјелу Англоамерике на природне и економске регионе; – објашњава процес насељавања Англоамерике и повезује га са дешавањима на другим континентима (колонизација, миграције); – образлаже настанак америчке нације и однос према појединим етничким и расним групама (Индијанци, Афроамериканци..); – доводи у везу размјештај становништва са природно-географским условима (клима, рељеф, ресурси) и друштвено-географским процесима (урбанизација, индустријализација); – анализира обиљежја становништва Англоамерике и критичи сагледава демографске процесе;	њихов утицај на индустрију и пољопривреду, главне индустријске и економске регионе (нпр. Велика језера, Средњи Запад, Калифорнија); – дискутује о социјалним и еколошким посљедицама привредног развоја (нпр. неједнакост, деградација животне средине); – истражи процес деиндустријализације на примјеру града Детроита; – анализира настанак технолошких паркова и њихов утицај на привреду континента; – дискутује о глобалном утицају америчке културе и привреде, те развија став о њиховим позитивним и негативним аспектима; – издвоји примјере географских законитости, посебно зоналности (климатски појасеви, вегетација) и аоналности (утицај рељефа, надморске висине); – истражи узроке и посљедице дефорестације Амазоније и процјењује њен утицај на климу; – дискутује о вези између отапања андских ледника и доступности		
---	--	--	--

–разумије савремене миграционе токове унутар континента и са других континената; –објасни просторне и социјалне неједнакости у урбаним подручјима (урбанизација, гентрификација, мегалополиси); –анализира размјештај природних потенцијала Англоамерике и објашњава њихов утицај на структуру и развој привреде; –објашњава факторе који утичу на привредни развој континента (ресурси, географски положај, инфраструктура, технологија); –процјењује утицај природних и друштвених фактора на развој појединих регија Англоамерике (нпр. Индустријске зоне САД-а, рударство у Канади, пољопривредне регије Средњег Запада); –објашњава значај и улогу САД у свјетској привреди и процесу глобализације; –анализира утицај глобализације на економске процесе, укључујући деиндустријализацију и развој савремених индустрија; –доведе у везу интеракцију човјека и природе са савременим изазовима одрживог развоја;	- питке воде у градовима и руралним подручјима; –истражи разорне земљотресе и ерупције вулкана у Латинској Америци и њихове посљедице; –на карти издвоји главне природногеографске цјелине и упореди њихове основне карактеристике; –истражи кључне фазе насељавања Латинске Америке и настанак савремених држава; –израђује временску линију са најзначајнијим догађајима (почетак колонизације, независност држава); –прикупља информације о настанку, начину живота, друштвеном уређењу и достигнућима древних цивилизација користећи књиге, интернет и видео материјале; –истражује утицај колонизације на домородачко становништво; –на карти анализира густину насељености и повезује их са рељефом, климом и воденим ресурсима –дискутује о развоју великих градова и истражују узроке настанка фавела		
---	---	--	--

– анализира различите аспекте географског положаја Латинске Америке и њихов утицај на природне и друштвене карактеристике; – анализира значај Панамског канала; – разликује рељефне области и њихов утицај на услове живота и привреду; – анализира климатске, хидрографске и биогеографске карактеристике и повезује их са условима живота и привредом; – уочава географске законитости и анализира правило зоналности и азоналности; – разумије узроке и посљедице природних катастрофа (нпр. сеизмичка активност, урагани и сл.); – објасни процес дефорестације; – повезује отапање андских ледника са проблемима водоснабдијевања и климатским промјенама; – врши регионализацију континента на основу природногеографских обиљежја; – анализира процес насељавања и формирања држава у Латинској Америци;	– проналази примјере политичке нестабилности у одређеним државама и њихове узроке; – мапирање ресурса – на карти означи природна богатства (нафта, минерали, пољопривредни ресурси) и анализира њихов утицај на привреду; – описује како климатске промјене (порастан температурe и промјене падавина) утичу на узгој кафе и кукуруза у Средњој Америци; – објашњава како се ширење болести као што је лисна рђа одражава на смањење приноса и економску нестабилност региона; – истражују зависност појединих држава од само једног или два производа (кафа, банане и сл.) и проблеме са којим су суочени; – дискутује о утицају страног капитала на економију једне земље (нпр. рудници у Чилеу или плантаже у Бразилу); – истражује примјере еколошких конфликта између локалних заједница, државе и страних компанија; – на карти лоцира Аустралију и објашњава посљедице сушне климе и анализира проблем		
--	--	--	--

–описује и упоређује основне карактеристике цивилизација Инка, Маја и Астека; –повезује размјештај становништва са природно-географским карактеристикама простора; –анализира структурална обиљежја становништва (старосну, полну, етничку и образовну структуру); –објашњава посљедице колонизације и њен утицај на културолошке одлике континента; –анализира узроке и токове савремених миграција унутар и изван региона; –анализира процесе брзе непланксе урбанизације и настанак фавела у великим градовима Латинске Америке; –објашњава узроке и посљедице великих социјалних неједнакости на континенту; –процјењује утицај политичке нестабилности на друштвено-економски развој; –анализира размјештај и значај природних богатстава Латинске Америке за развој привреде; –упоређује структуру привреде и степен развоја различитих регија Латинске Америке;	- очувања водних ресурса у сливу ријека Мари и Дарлинг; –истражује значај и угроженост Великог коралног гребена; –дискутује о узроку и посљедицама учесталих шумских пожара у Аустралији; –поређи распоред становништва у унутрашњости и на обалама Аустралије; –дискутује о положају и правима Аборигина; –анализира проблем старења становништва и упоређује са другим континентима; –истражује проблеме урбанизације и раста великих градова као што су Сиднеј и Мелбурн и процјењује њихов утицај на квалитет живота; –објашњава како изоловаост Аустралије утиче на саобраћај, привреду и сл.; –анализира зависност привреде од извоза сировина (руде, угља) и објашњава ризике ослањања на свјетско тржиште; –учествује у дебати о значају Аустралије у регионалној политици Пацифика;		
---	---	--	--

– објашњава посљедице индустријализације и урбанизације те утицај страног капитала; – препознаје потенцијал и улогу појединих држава Латинске Америке у савременом свијету; – анализира развојне проблеме, укључујући савремене изазове: социјалне неједнакости, миграције, климатске промјене, деградацију шума и зависност од глобалног тржишта; – повезује пад пољопривредне производње са порастом сиромаштва и појавом климатских миграција; – објашњава посљедице рударства и загађења на животну средину и локалне заједнице; – процјењује утицај зависности од извоза (нафта, бакар, кафа) на економску нестабилност држава; – објашњава политичке и економске посљедице страних утицаја и национализације ресурса (контрола сопствених ресурса); – описује географски положај Аустралије и објашњава његов значај за природне услове и развој континента;	– израђује кратак закључак о изазовима и перспективама развоја континента; – истражи проблем климатских промјена у Океанији (подизање нивоа мора, нестајање острва) и анализира посљедице по становништво; – истражи ризик од природних непогода (земљотреси, вулкани) на примјеру Новог Зеланда; – дискутује о положају домородачког становништва (Маори) у савременом друштву; – истражује угроженост природних ресурса и утицај човјека на животну средину; – анализира економску зависност малих острвских држава од туризма и стране помоћи; – истражују улогу поларних области као „глобалних термостата“ и објашњава њихов утицај на климатски систем Земље; – упоређују природне и друштвене карактеристике Арктика и Антарктика кроз рад са картама, фотографијама и климатским дијаграмима; – сагледава промјене у начину живота и савременим изазовима		
---	---	--	--

– објашњава историјат њеног открића; – препознаје и описује главне природногеографске цјелине Аустралије (рељефне области); – анализира климатске, хидрографске и биогеографске карактеристике (ендемске области); – анализира сличности и разлике између Аустралије и Океаније у погледу природних одлика; – разумије посљедице климатских промјена на простору Аустралије; – анализира процесе и етапе насељавања Аустралије; – објасни положај Аборицина и критички процјењује односе између старосједилаца и досељеника; – описује демогеографске карактеристике Аустралије (број становника, структуре, природни прираштај и сл.); – објасни узроке неравномјерног размјештаја становништва на континенту; – анализира савремене миграционе токове и имиграциону политику Аустралије; – анализира културне и језичке разноликости Аустралије;	- старосједилачких народа Арктика (нпр. Inuiti); – истражује узроке настанка озонске рупе на Антарктику и анализира њене посљедице по животну средину и здравље људи; – дискутује о геополитичком значају Арктика и сукобима око природних ресурса.		
--	---	--	--

– наводи главне природне ресурсе Аустралије (руде, енергенте, пољопривредно земљиште); – идентификује фазе привредног развоја; – вреднује кључне факторе који су утицали на економску трансформацију континента; – анализира савремене промјене у привредној структури и валоризацији природних ресурса; – процјењује утицај привредног развоја на животну средину и предлаже одржива рјешења; – анализира географски положај Новог Зеланда и Океаније; – описује природногеографске одлике Новог Зеланда и Океаније; – упоређује природне услове различитих група острва и објашњава како они утичу на насељеност и начин живота; – објашњава поријекло становништва укључујући аутохтоне народе и савремене миграције; – критички сагледава односе између аутохтоног становништва (Маори) и досељеника, укључујући историјске и савремене аспекте; – идентификује и објашњава основне привредне дјелатности			
---	--	--	--

Новог Зеланда и Океаније и њихову зависност од природних услова; –процјењује значај природних ресурса и проблеме њихове одрживе експлоатације; –анализира савремене проблеме који прате Океанију, као што су пораст нивоа океана, климатске промјене, природне катастрофе, економска зависност од туризма и природних ресурса; –анализира географски положај и просторни обухват Арктика и Антарктика; –анализира промјене леденог покривача и узроке и посљедице његовог топљења; –објашњава улогу Антарктика као највећег резервоара слатке воде на Земљи и његов значај за човјечанство; –упоређује Арктик и Антарктик у погледу биљног и животињског свијета, демографских карактеристика и природних ресурса; –анализира значај Арктика као новог пловног и трговачког правца између Европе, Азије и Сјеверне Америке;			
--	--	--	--

–развија критички став о значају очувања Антарктика у контексту одрживог развоја.			
---	--	--	--

Дидактичко-методичка упутства и препоруке

Један од основних циљева овог наставног програма географије је да ученици стекну разумијевање географских концепата као што су нпр. концепт простора, мјеста, регије, међусобних односа и интеракције или концепт животне средине. Ови концепти, као својеврсни алати, служе за развијање географског мишљења као и за развијање виших нивоа мишљења као што су критичко и креативно мишљење. На тај начин ученици уче како да објашњавају географске појаве и процесе и како да сагледавају и предвиђају њихов ток. Уче како да објасне економске, политичке и еколошке проблеме на различитим нивоима од глобалног до локалног и како да примени стечено знање. Како би се постигло ово што смо навели, неопходно је активно учешће ученика у конструкцији знања. Неопходно је тежиште ставити на активне методе наставе и учења, а избјежавати репродукцију унапријед припремљеног знања, најчешће чињеничног. При том је неопходно да наставници владају репертоаром различитих научно-наставних метода, да их примјењују у различитим фазама наставе и да буду флексибилни и креативни у њиховом коришћењу.

Дакле, у складу са дефинисаним исходима у овом наставном програму, потребно је посебан значај дати концептуалном и процедуралном знању. Концептуално знање подразумијева познавање географских концепата, познавање општих начела, веза, система, структура и законитости у географији. Концептуалном знању је дат посебан значај у новом наставном програму јер оно чини основу за развој географског мишљења односно основу за развој виших нивоа когнитивних процеса (аналитичког, критичког и креативног мишљења). Код аналитичког мишљења ученици врше рашчлањивање географских информација, уочавање сличности и разлика, уочавају узроке и посљедице како би могли да доносе закључке. Код критичког мишљења ученици доносе закључке, формирају ставове, критички сагледавају постојеће стање географских феномена, појава и процеса, процјењују значај географских појава и процеса за човјека и за друштво. Тачније, ученици развијају критичко мишљење кроз способност учествовања у дебатама о значајним локалним, националним и глобалним питањима. На нивоу креативног мишљења ученик развија машту, креативно користи знање како би дошао до нових идеја и како би предложио мјере и рјешења.

Процедурално знање обухвата познавање географских вјештина, техника и метода па је неопходно да ученик развије картографску писменост, способност посматрања, способност прикупљања података, њихове анализе и представљања, способност коришћења и примјене ГИС технологије, примјене графичких метода као што су разне врсте дијаграма, графикона, концептуалних мапа и сл.

Осим захтјева за стицање географских знања и вјештина, постављени су и захтјеви за стицање ставова и вриједности у настави географије као што је одржива будућност и одговорно активно грађанство. На тај начин ученици формирају позитивне ставове и вриједности кроз бављење важним географским питањима и проблемима на локалном, националном и глобалном нивоу. То су вриједности као што су развој еколошке свијести, одрживи развој, хуманост, солидарност, осјећај за правду, патриотизам, толеранција, очување културног диверзитета и друге вриједности.

У рубрици Активности су, у складу са наведеним захтјевима у постављеним исходима учења, предложене активне методе наставе и учења. Како би се омогућило активно учешће ученика и њихов активан однос према знању, акценат је стављен на истраживачки приступ

у настави географије као и на проблемску наставу и учење. Посебно треба искористити то што географија као комплексна научно-наставна дисциплина обилује садржајима који се могу проблематизовати и критички сагледати.

Кроз истраживачки приступ ученици могу да примјењују методе сличне оним из научне дисциплине, како би разумјели научне концепте и процесе, те како би продрли у суштину саме научне дисциплине. На тај начин они схватају како знање настаје и развијају критички однос према њему. Овакав приступ омогућава ученицима да задовоље своју природну радозналост и истраживачки дух.. Из тог разлога, у рубрици Активности, предложене су методе као што су: картографски метод, метод упоређивања, метод системске анализе, ГИС као алат за просторну анализу, те графичке методе као што су дијаграми, графикони, концептуалне мапе, мапе ума и сл. Уколико могућности дозвољавају потребно је примјењивати метод теренског рада. За развој критичког мишљења предложене су методе дискусије и дебате.

Приликом избора наставне методе веома је значајно да се наставник определијели за одговарајућа наставна средства (у складу са могућностима), како би добио најефикаснију комбинацију наставних метода и наставних средстава. Облик рада којем се даје предност у савременој настави је групни облик рада. Примјеном групног облика рада ученици постају субјекти у настави, активнији су и више су заинтересовани за наставне садржаје, уче се тимском раду и бољој комуникацији и социјализацији.

Савремену наставу географије треба да прати и савремено конципиран уџбеник. Савремени уџбеник географије треба бити проблемски и истраживачки конципиран тако да помаже ученику у његовом развоју.